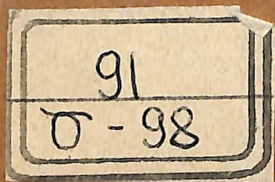

Օրացոյց

Աշխարհագրագրութեան

Աշխարհագրագրութեան խմբակը

1939

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ

91

ժ-98

ԾՐԱԳԻՐ

**ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԱՐՏԱԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԽՄԲԱԿՆԵՐԻ**

343/112

ԼՈՒՍՀՐԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1939

Арм.

2-34152

5 OCT 2011

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ

ԾՐԱԳԻՐ

ԱԶԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԱՐՏԱԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԽՄԲԱԿՆԵՐԻ

Պահ. № 10227

ԼՈՒՍՀՐԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1989

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ
ԽՄԲԱԿՆԵՐԻ

1. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ՀԱՐՑՆԵՐ

Արտադասարանական այլ խմբակների նման աշխարհագրություն ուսումնասիրող արտադասարանական խմբակները կարող են լինել յերկու կարգի՝

1. ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ԽՄԲԱԿՆԵՐ, վորոնց հիմնական խնդիրներն են հանդիսանում՝ հետաքրքրություն առաջ բերել դեպի աշխարհագրությունը, լրացնել աշակերտության աշխարհագրական գիտելիքների պակասը, յերեվան հանել առանձին աշակերտների հետաքրքրությունն ու հակումը դեպի աշխարհագրական գիտությունները:

2. ՀԱՏՈՒԿ ԽՄԲԱԿՆԵՐ (սակավանդամ), վորոնց հիմնական խնդիրներն են հանդիսանում՝ ոժանդակել այն աշակերտներին, վորոնք վորոշակի հետաքրքրություն և հակումն ունեն դեպի աշխարհագրական գիտությունը, խրջացնել նրանց սովորածը դպրոցում, աջակցել նրանց ավելի շուրջ գնալու աշխարհագրական գիտելիքներին տիրապետելու ասպարիզում:

Խմբագիր՝ ՀՈՎՀ. ՄՏԵՓԱՆՅԱՆ

Սրբագրիչ՝ Մ. ՀԱՆՆԱԶԱՐՅԱՆ

Կոնտրոլ սրբագրիչ՝ Հ. ԿԱՐԱՆՅԱՆ

Գլավլիտ Խ. 8012 Պատվեր № 130, 8 խրաժ 1000

Պետ. Համալսարանի Հրատարակչության տպարան, Երևան, ԽՍՀՄ, 1972 թ. 72

208-87

Աշխարհագրութեան արտադասարանական խմբակները կարելի յե կազմակերպել 3 և 4-րդ, 5—7-րդ և 8—10-րդ դասարանների աշակերտների համար առանձին:

Այդպիսի խմբավորումն ինքնըստինքյան ցույց ե տալիս, վոր պարապմունքների համար թեմաներ ընտրելիս, ինչպես և այդ թեմաներն աշակերտներին առաջադրելիս վնչ միայն նկատի պետք ե ունենալ աշակերտների տարիքային առանձնահատկությունները, այլ և նրանց աշխարհագրական պատրաստականությունը:

Մեծ նշանակութիւն ունեն հատկապես խմբակների աշխատանքի ձևերը:

Յեթե բարձր դասարանների աշակերտների համար աշխարհագրական խմբակի պարապմունքները մեծ մասամբ կարող են տարվել չեկցիոն մեթոդով, դասախոսությունների ձևով, գեկուցումների միջոցով, ապա մյուս խմբակներում պարապմունքները մեծ մասամբ պետք ե տարվեն մատչելի զբոսայգիների, գեղարվեստական (աշխարհագրական) բրոշյուրներ ընթերցելու կամ վերապատմելու, աշխարհագրական յերեկոների, վիկտորինաների, կինոցուցադրման, փորձերի ձևով և այլն: Բոլոր տիպի պարապմունքների համար ել մեծ նշանակութիւն ունեն եքսկուրսիաները, գիտական մատչելի հետախուզական աշխատանքները, գաղառագիտական աշխատանքները: զբանք նոր ապովորություններ, նոր հետաքրքրություններ կառաջացնեն խմբակի անդամների մեջ, գիտականորեն ճանաչել կտան աշխ. շրջապատը, սիրել կտան բնութիւնը, մեծ ձգտում կառաջացնեն նրանց մեջ բնութիւն ուժերը մարդուն ծառայեցնելու, ել ավելի սիրել կտան մեր մեծ հայրենի-

քը, նրա բազմազգ ժողովուրդներին, կտոգորեն խորհրդային հայրենիքի պաշտպանութեան սրբազան պարտքի զգացմունքով: Այս խնդիրների հետ մեկտեղ, ինչպես աշխարհագրութեան առարկայի դասավանդումն ընդհանրապես, նույնպես և աշխարհագրութեան արտագասարանական աշխատանքները խոշոր ազդակ կհանգիստանան աշակերտների մեջ Մարքս-Լենինյան աշխարհայացքի մշակման գործում: Ուսումնասիրելով աշխարհագրական շրջապատն առհասարակ, կատարելով անհրաժեշտ փորձեր և ուսումնասիրություններ, ծանոթանալով առավելապես խորհրդային աշխարհագրատ գիտականների կյանքին ու գործունեութեանը, ծանոթանալով մեր յերկրի սոցիալիստական շինարարութեան հոյակապ պատկերներին, աշխարհագր. շրջապատը գիտականորեն ճանաչելու և բնութիւն ուժերն աշխատավոր մարդուն ծառայեցնելու գծով կատարվող հերոսական աշխատանքներին—աշակերտները դրանով մեծ փորձ ու գիտելիքներ կկուտակեն՝ բնութիւն յերևութիւնները մարքսիստական գիտելիքիական մեթոդով զիայով լուսաբանելու համար:

Արտադասարանական այլ խմբակների նման աշխարհագրական խմբակները ևս պետք ե կազմակերպվեն կամավոր սկզբունքով: Նայած անհատ աշակերտների աշխարհագրութեան նկատմամբ ունեցած պատրաստութեանը և զբանով պայմանավորված ցանկութեանը—հնարավոր ե յերբեմն հաշվի չառնել տարիքը կամ վոր դասարանից լինելը և նրանց տեղավորել ավելի բարձր խմբակներում. սակայն սրանք կարող են յեզակի գեպքեր լինել:

Կարող են լինել նաև այս և այն խմբակում յեր-

բեմն աշխարհի թեմաների շուրջը զրույց դասախոսություններ, յերբ հնարավոր կլինի մյուս խմբակների անդամներին, ինչպես և առհասարակ հետաքրքրություն ցուցաբերող աշակերտներին ևս մասնակից դարձնել։

Խմբակի արժեքավոր և խրախուսելի աշխատանքի ձևերից պետք է համարել նաև հասարակության և ծնողների համար կազմակերպած աշխարհագրական դասախոսությունները, յերեկոները — ակումբում, դպրոցում և այլն։

Խմբակի պարապմունքների հաջողությունը մեծ չափերով կախված է խմբակի ղեկավարից, վորը լինենելու յն դպրոցի աշխարհագրության դասատուներից մեկը։ Խմբակի ղեկավարն ինքը նախ պետք է սիրի աշխարհագրությունը, միշտ հետաքրքրվի աշխարհագրական նորություններով, անձամբ կամ դպրոցի միջոցով ստանա համապատասխան գրականություն, և առհասարակ, ունենա աշխարհագրական հարուստ գրադարան։ Այդպիսի գրադարան պետք է կազմակերպել նաև դպրոցում աշխ. կարիներտներին կից և ոգտագործել արտադասարանական աշխատանքների և ընթերցանության համար։ Անհրաժեշտ է վորպեսզի դպրոցը համապատասխան կերպով կահավորի աշխարհագրական կարիներտը, հավաքի աշխտեղ աշխարհագրական գործիքներ, նկարներ, սխեմաներ, քարտեզներ, գեղակտիկ նյութեր, ինքնաշեն գործիքներ և մոդելներ, ապառնների, բույսերի և այլ կոլեկցիաներ, աշխարհագետների և հետախույզների պորտրետներ և այլն։

Աշխարհագրական խմբակը ղեպի աշխարհագրությունն առանձնակի սեր ցուցաբերող աշակերտների աջակցությամբ կարող է հարստացնել աշխարհագրա-

կան կարիներտը, ոժանդակել աշխարհագրական հրապարակի կազմակերպմանը, աշխարհագրական արլումներ կազմելուն, սխեմաներ և գիագրամներ զծագրելուն, ինքնաշեն գործիքներ և մոդելներ պատրաստելուն, վորոնք անշուշտ կոժանդակեն աշխարհագրության դասավանդմանը դպրոցում։ Աշխարհագրական խմբակը պետք է դրուրոցում ունենա աշխարհագրական անկյուն, վորտեղ քաղաքական մոմենտի և խորհրդային ընթացիկ կյանքի, կարևոր դեպքերի կապակցությամբ և համապատասխան բովանդակությամբ կցուցագրի խորհրդային մամուլից հոգվածներ, նաև քարտեզներ, գիագրամներ, ֆոտոնկարներ, լողունգներ և այլն։

Աշխարհագրական խմբակն ամբողջապես պետք է հենվի աշակերտների ստեղծագործական ինքնագործունելության մաքսիմալ նախաձեռնության վրա։ Խմբակի ղեկավարը՝ դասատուն, հիմնականում պետք է հրահրի և առաջ մղի խմբակի անդամների հետաքրքրությունը ղեպի աշխարհագրական գիտությունը, ժամանակին ու ճիշտ մոտեցումով ոժանդակի և կազմակերպի աշակերտների նախաձեռնությունն ու ինքնագործունելությունը։

Խմբակավար դասատուն, մանավանդ բարձր դասարանների աշակերտների մասնակցությամբ կազմակերպած խմբակներում, մեծ չափերով պետք է ղարկ տա խմբակի անդամների ինքնուրույն աշխատանքի ձևերին — աշխինքն՝ աշակերտների կողմից կազմակերպված ղեկուցումներին ու դասախոսություններին։ Դասատուն պետք է ոգնի ղեկուցող աշակերտին ձեռք բերելու և ոգտագործելու ոժանդակ գրականություն և աղբյուրներ, ղեկուցման ժամանակ ոգտագործելու քարտեզներ, գիագրիտիվներ, աշխարհագրական նկար-

ներ, սխեմաներ, դիագրամներ և այլ գծագիրներ, կազմելու զեկուցման կոնսպեկտն ու թեզերը և այլն: Աշակերտների բանավոր խոսքի զարգացմանը նպաստելու համար անհրաժեշտ է կարգալու յեղանակից աստիճանաբար անցնել բանավոր զեկուցումների:

Յեթե զպրոցում չեն կազմակերպված աստղաբաշխության և յերկրաբանության ~ հանքաբանության արտադասարանական խմբակներ, կարելի չե աշխարհագրական խմբակի պարապմունքների մեջ մտցնել այդ գիտություններին վերաբերող թեմաներ: Աշխարհագրությունը, աստղաբաշխությունը և յերկրաբանություն ~ հանքաբանությունը լինելով հարակից գիտություններ, շատ հարցերում լրացնում են միմյանց, ուստի և այդ գիտություններն ավելի բաղադրովանդակ ու հետաքրքիր կդարձնեն աշխարհագրության խմբակի պարապմունքները:

Ինքնստիքյան հասկանալի չե, վոր այդ առարկաների դասատուները պետք է ոժանդակեն համապատասխան թեմաների զեկուցումով հանդես յեկող աշակերտներին իրենց խորհրդատվությամբ, ոժանդակեն նաև խմբակի ընդհանուր աշխատանքներին:

Խմբակների անդամների թիվը չպետք է լինի 20—25 հոգուց ավելի: Բազմամարդ խմբակներում զեկավարությունը և աշխատանքները կարող են տուժել, խմբակի անդամներից յուրաքանչյուրի ինքնագործունեյությանը քիչ ժամանակ կմնա և հերթ չի հասնի:

Խմբակները կարող են ունենալ ամսական առավելն յերկու պարապմունք՝ մեկից յերկու ժամ տեվողությամբ:

Յուրաքանչյուր պարապմունք պետք է նախա-

պատրաստված լինի խնամքով, հետաքրքիր բովանդակությամբ այնպես, վոր խմբակի անդամները բուռն հետաքրքրությամբ սպասեն ամեն մի նոր պարապմունքի և վոչ թե մասնակցեն, կատարելով լոկ պարտականություն:

Խմբակի պարապմունքների համար պետք է շատ համառոտ արձանագրություններ կազմեն, հիշատակելով պարապմունքի որը, թեման, զեկուցողի և արտահայտվողների անուն ազգանունը, ընդհանուր դնահատականը (անցավ հաջող, հետաքրքիր և այլն):

Անհրաժեշտ է աշխատանքն այնպես կազմակերպել, վոր յուրաքանչյուր պարապմունքից վորևէ դոկումենտալ հետք մնա—որինակ՝ ալբոմ, ցուցահանդես, գրավոր թեզիսներ, կոնսպեկտը կամ ռեֆերատը և այլն, վորոնցով կհարստացվի զպրոցի աշխարհագրական կաբինետը:

Այստեղ տալիս ենք խմբակների պարապմունքների թեմատիկան:

Այդ թեմատիկան որիենտիր է: Խմբակը կազմակերպելուց հետո, կարելի չե այդ թեմատիկան քննության առնել խմբակի կազմակերպչական նիստում և համապատասխան լրացումներ կամ կրճատումներ անել, յնչնելով խմբակի անդամների ցանկությունից կամ հետաքրքրությունից, ինչպես և զպրոցի ունեցած հնարավորություններից ու զասատույի կարողությունից: Պարապմունքների որացուցային պլանը, պարապմունքի որը, ժամը, տեղը, թեման և թե ում է հանձնարարված զեկուցում ~ զբույցը՝ պետք է վաղորդք մշակված լինի և փակցված հատուկ անկյունում կամ արտա-

զասարանական խմբակները հայտարարության տախտակին:

Աշխարհագրական խմբակի ղեկավարները պետք է կապ պահպանեն Լուսժողովոմատի արտագրոցական կարիներտի հետ և ցուցումներ ստանան նրանից:

2.

Թ Ե Մ Ա Տ Ի Կ Պ Լ Ա Ն

Յ-րդ յեվ 4-րդ դասարանների աշխարհագրական արեադասարանական խմբակների

1. Կոլումբոսը և Ամերիկայի հայտնագործումը:
2. Մագելլանի շուրջերկրյա ճանապարհորդությունը:
3. Կոպերնիկոս, Զորդանո - Բրունո, Գալիլեյ - նրանց մատուցած ծառայություններն աշխարհագրական գիտությունն ու մարգկությունը. նրանց պայքարը կրոնի դեմ (կարելի չե կազմակերպել մի քանի պարապմունք):
4. «Միբիրյակով», «Լիտկե» և «Չելյուսկին» սառցահասանքի գիտական եքսպեդիցիաները և նրանց կատարած աշխատանքի նշանակությունը (կարելի չե հատկացնել մի քանի պարապմունք):
5. Ուղերելույթաբանական կայանները և նրանց նշանակությունը:
6. Հյուսիսային բեվեռի նվաճումը Խորհրդային Պիտանականների կողմից և դրա նշանակությունը: Պապանիականներ:
7. Զկալովի, Բեկյակովի և Բայդուկովի անվայ-

րեջք Թուիչքը Հյուսիսային բեվեռի վրայով և այդ Թուիչքի նշանակությունը:

8. Գրոմովի, Յուսաշևի և Դանիլինի անվայրեջք Թուիչքը Հյուսիսային բեվեռի վրայով (№ 7, № 8 թեմաները կարելի չե միացնել մեկ պարապմունքում):

9. Պանամայի և Սուեզի ջրանցքների պատմությունը և նրանց նշանակությունը:

10. Ընկ. Ստալինի անվան Բալթիկ - Սպիտակ ծովերի ջրանցքը: Մոսկվա - Վոլգա ջրանցքը: Դրանց պատմությունը և նշանակությունը:

11. Մեծ Վոլգայի պրոբլեմը:

12. Կուսմա - Մանիչի և Վոլգա-Դոն նախագծված ջրանցքների նշանակությունը:

13. Դնեպրոգեսը, նրա կառուցումը և նշանակությունը:

14. ԽՍՀՄ-ի սահմանակից պետությունները և մեր սոցիալիստական հայրենիքի պաշտպանությունը:

15. Պատերազմի յերկու ոչխանները. ֆաշիստական Դերմանիան, Իտալիան և Ճապոնիան, նրանց իմպերիալիստական նվաճումները Յեվրոպայում, Ասիայում և Աֆրիկայում ու Խորհրդային Միության դեմ պայքարի ընդհանուր ճակատ կազմակերպելը (կարելի չե ունենալ մի քանի պարապմունք):

16. Վրացական, Ադրբեջանական և Հայկական ԽՍՀանրապետությունների վերաբերյալ թեմաներ՝

ա) Մուղանի տափաստանը, նրա վոռոգման դժոժ տարվող աշխատանքները և անտեսական հեռանկարները:

բ) Թալիշի մերձարեվադարձային շրջանի բնությունը և անտեսական հեռանկարները:

գ) Բազվի նավթահանքերը:

դ) Սև ծովի արեվելյան ափի մերձարեվադարձա-

յին շրջանը և նրա նշանակութիւնը ԽՍՀՄ-ի տնտեսութեան համար:

յ) Զագես, նրա կառուցումը և նշանակութիւնը:

զ) Սեւանա լիճը և նրա հետ կապված աշխարհագրական-տնտեսական խնդիրները:

է) Սեւան - Զանգուի կասկադը:

ը) Այդը լիճը և նրա նշանակութիւնը վոռոգման համար:

թ) Ղոնրի ջրանցքը և դռերի վոռոգման նշանակութիւնը:

ժ) Խորհրդային Հայաստանի բնական հարստութիւնները:

ժա) Խորհրդային Հայաստանի գործարանները:

ժբ) Սինթետիկ կաուչուկի գործարանը և նրա նշանակութիւնը:

3.

Թ Ե Մ Ա Տ Ի Կ Պ Լ Ա Ն

5-Յ-րդ դասարանների աշխարհագրական տեսագրատեսական խմբակների

3-րդ և 4-րդ դասարանների աշակերտներից կազմված աշխարհագրական արտագրատեսական խմբակների համար նախատեսած թեմաները շատ քիչ բացառութեամբ, սակայն ավելի խորացրած կարելի չեն ոգտագործել և այս խմբակներում:

Վորպես լրացուցիչ թեմաներ կարելի չեն առաջադրել հետևյալները:

1. Մարկո - Պոլոյի, Վասկո - դե-Գամայի, Պրժեմիսլու, Միկուլսա - Մակլայի, Մեդովի, Կուկի, Բաբենցի, Բերինգի և մյուս հայտնի ճանապարհորդների

կենսագրութիւնները և նրանց կատարած գիտական ճանապարհորդութիւնների նշանակութիւնը (կարելի չեն ունենալ մի քանի պարապմունք):

2. Նանսեն, Պիրի, Սկոտտ, Ամուդենսեն, Անդրե և մյուս բեվեռային հետախույզների կենսագրութիւնը և նրանց կատարած գիտական աշխատանքների նշանակութիւնը:

3. Հրաբուխներ և յերկրաշարժներ:

4. Յերկրի և մոլորակների առաջացումը (արեգակնային համակարգութիւնը):

5. Աստղային յերկինքը և կողմնորոշում աստղերով:

6. Ժամանակի վորոշումը աստղերով, արեգակով, քարտեզով. որացույցի պատմութիւնը:

7. Տարվա յեղանակները հյուսիսային և հարավային կիսագնդերում:

8. Լուսնի վրա:

9. Յերկրադնդի հողաբուսական գոտիները (բեվեռային շրջան, տունդրա, տափա, խառն անտառների գոտի, սևհողային և չոր տափաստանների գոտի, լեռնային շրջաններ, անապատային գոտի, մերձարեւմտադարձային գոտի, արեւմտադարձային գոտին, և այլն) լանդշաֆտները, նրանց աշխ. տնտ. պայմանները:

10. Իսպանիա, Չեխոսլովակիա, Չինաստան, Հարեշտան. այս յերկրների ֆիզիկո - աշխարհագրական, պատմա - տնտեսական և քաղաքական համառոտ նկարագրութիւնը: Այդ յերկրների ժողովուրդների հերոսական պայքարն ընդդեմ ֆաշիստական պետութիւնների հարձակումների:

11. ԽՍՀՄ տասնմեկ միութենական հանրապետութիւնները:

ԹԵՄԱՏԻԿ ՊԼԱՆ

8—10-րդ դասարանների աշխարհագրական
առնադասարանական խմբակների

Այս խմբակի թեմատիկ պլանում կարելի չե մըտ-
ցնել 3—4-րդ և 5—7-րդ դասարանների աշակերտնե-
րի համար կազմակերպած աշխարհագրական խմբակի
նյութերից (շատ ավելի խորացրած), ինչպես նաև լրա-
ցուցիչ կերպով կարելի չե նկատի ունենալ հետեվյալ
թեմաները.

1. Աֆրիկայի, Ամերիկայի և Ավստրալիայի գա-
ղութացման պատմությունը:

2. Յեվրոպայի քարտեզը 1914 թ. իմպերիալիս-
տական պատերազմից առաջ և Վերսալյան դաշնագրից
հետո:

3. Հեռավոր Արևելքը և ճապոնական իմպերիա-
լիզմը:

4. Ճապոնիայի ագրեսիան և Չինաստանի պայ-
քարն իր անկախության համար:

5. Գերմանական ֆաշիզմը և ԽՍՀՄ-ի պաշտպա-
նությունը ամերիկացուցումը:

6. Միջերկրական ծովը և Իտալո-Ֆրանսիական
ու անգլիական իմպերիալիզմի շահերի բաղխումը:

7. Խաղաղ ուղիքանոսը և Ճապոնիայի ու ԱՄՆ-ի
պայքարը:

8. Մոնղոլիայի և Տուվայի ժողովրդական հան-
քապետությունները:

9. Անգլիան և Հնդկաստանը:

10. Լատինական Ամերիկա:

11. III հնգամյակի սոց. շինարարության քարտեզը:

12. Արդյո՞ք կյանք կա մոլորակների վրա:

13. Լապլաս, Նյուտոն, Ֆուկո, Կեպլեր:

14. Գիտաստղերը և վայր ընկնող աստղերը:

15. Գեոլոգիական երաները և նրանց առանձնա-
հատկությունները:

5.

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թե ինչպես կարելի չե կազմակերպել աշխարհա-
գրական խմբակի պարապմունքները, հատկապես աշ-
խարհագրական յերեկոները, վոր նրանք իրոք հետա-
քրքիր լինեն, դրավեն ու յերկար ժամանակ անմոռաց
մնան աշակերտների հիշողության մեջ, վորպես որի-
նակ բերում ենք այստեղ մի քանի նմուշ Յու. Սուբ-
բոտինայի «Արտագաղութական աշխատանքը աշխար-
հագրությունից» հոդվածից, վոր ապագրված ե «Гео-
графия в школе» ամսագրի 1938 թ. № 3-ում:

Ընկ. Սուբբոտինան հիշատակում ե, վոր աշխար-
հագրության արտագաղութական աշխատանքների գծով
նա դործադրել ե մի շարք միջոցառումներ, ինչպես
որինակ.

1. Աշխարհագրական յերեկոները:

2. Յեւրոպիաներ պիոներական հավաքույթներում:

3. Աշխարհագրական նյութի դրամատիզացիան:

4. Դիպլոմատիկիներ և կինո նկարներ ցուցա-
դրումը:

5. Առանձին աշխարհագրական թեմաների գեղար-
վեստական ձևավորումը:

6. Աշխարհագրական թեմաների շուրջը ցուցա-
հանգեսների կազմակերպում:

Ինչպես ե ընկ. Սուբբոտինան անցկացրել աշխար-

հազարական յերեկոները, թեմա ունենալով «Տայգա»-ն:

1-ին բաժին

1. Ճանապարհորդ ականատեսի զրույցը Ուսսուրիական յերկրի մասին:

2. «Ուսսուրիական յերկրի բնությունը» կինո նկարի զխառմը (յերաժշտական նվագակցությամբ):

2-րդ բաժին

1. Յերաժշտական համարներ:

2. Գեղարվեստական ասմունք—պատմվածք Ար-տենյևի—«Դերսուս ~ Ուզալա» զրքից:

3. «Մնատուրի մարդիկ» կինո նկարի զխառմ:

4. Ընդմիջումներին տայգայի մասին կազմակեր-պած ցուցահանդեսի զխառմ:

Յերկրորդ յերեկոն ընկ. Սուբբուտինան հատկացրել է Չինաստանին:

1-ին բաժին

1. Ուսուցչի զրույցը այդ յերեկոյի բովանդա-կության և նպատակների մասին. միաժամանակ աշա-կերտների ուղարկության օրումը զեպի Չինաստանի աշխատավորների պայքարն իրենց ստրկացնողների դեմ:

2. «Վան-Լի» բանաստեղծության արտաստանու-թյունը:

3. Կինո նկար Չինաստանի մասին:

4. Խնացենիրովկա—սովերախող «Չինաստանի յերեկոները մեղաքսագործարանում»:

2-րդ բաժին

Դրամատիկացիա յերաժշտական բաժնով և բա-լետով:

(Դահլիճը դարդարված և յեղել շինական հեղափո-խական լողունգներով: Չինաստանի բնությունը և աշխատավորության կյանքը պատկերող նկարներով):

Յերկրորդ յերեկոն հատկացվել է «Տաւնդրա» թե-մային:

1-ին բաժին

1. Դասատուի ներածական խոսքը յերեկոյի նպա-տակների և խնդիրների մասին:

2. Յերաժշտություն (աշակերտները նվագում են «Մըրիկ», «Հյուսիսային յերգ» յերաժշտական համա-րներ և այլն):

3. Աշակերտների պատմվածքը «Տունդրան ձըմ-ռանը» թեմայի մասին:

4. Հյուսիսային նկարի ցուցադրումը:

5. Կինո նկարի ցուցադրում տունդրայի մասին --աշակերտների բացատրական խոսքով (մեկը պատ-մում է կենդանիների մասին, մյուսը բնակիչների, յեր-րորդը՝ արդյունաբերական շինարարության և այլն):

2-րդ բաժին

1. Աշակերտների զեկուցումը Ս. Մ. Կիրովի մա-սին և մասնավորապես Կոլա թերակղզին ինդուստրա-ցման յենթարկելու գործում նրա ունեցած դերի մա-սին: Հիշատակություն ակադեմիկ Վերնադսկի, Կոլա յեր-սին:

206-87

կըսեալն Լաբունցովի կողմից Խիբինները հետադոտելու և ուսումնասիրելու մասին:

2. Աշակերտները յեւլոյթները (պատմվածք) «Տունդրան գարնանը» թեմայի շուրջը (ծաղիկների յերեմիւր տունդրայում և թռչունների վերադարձը պատկերվել են բաւերի միջոցով, վորով և ավարտվել են յերեկոն):

Այդ աշխատանքները Սուբբոտինան նախապատրաստել են վերին աստիճանի խնամքով, նախորոք ընտրելով գեղարվեստական նյութը և հանձնարարելով աշակերտներին, ընտրելով համապատասխան կինոնկարները, հանդեսի անցկացման կապակցութեամբ դերերի և աշխատանքի բաժանում կատարելով և հետեւելով նրանց իրագործմանը: Այդ յերեկոնները, վորին մասնակցել են 5-րդ դասարանից սկսած մինչև 10-րդ դասարանի աշակերտները (նայած յերեկոյի տեւողութեանն ու թեմայի մատչելիութեանը), հնարավորութեանն են տվել դասատուին դրսեւորելու աշակերտների մեջ նրանց՝ ձիւրքը, հակումները և ոժանդակել դրանց դարգացմանը:

Այդպիսի յերեկոններն այնքան յերբեմն հաջող են անցել ու հետաքրքիր, վոր անգամ մեծահասակ աշակերտները խնդրել են դասատուից աշխարհագրութեան թեմաների մեծ մասի նկատմամբ այդպիսի յերեկոններ կազմակերպել:

Լինելով 7-րդ դասարանի դասարանավար, այդ դասարանի պիոներ կողմարի հետ միասին Սահմանադրութեան օրվա առթիւ պիոներական համաժողովում նա կազմակերպել և աշխարհագրութեան յերեկո, նվիր-

ված Ուկրաինական ԽՍՀ-ին: Այդ յերեկոն ձեւավորվել և հետեւյալ պլանով:

1. Պիոներ կողմարի գեկուցումը «Ուկրաինան առաջ և հիմա» թեմայի շուրջը:

2. Դեկլամացիա «Յեկեք ճանապարհորդենք» վոտանավորը («Աշխարհագրութեանը բանաստեղծութեաններում» գրքից):

3. «Ուկրաինա» կինո նկարի դիտում:

4. Յերաժշտական համարներ (սոլո, նվագ և պարեր—ուկրաինական):

Այդ յերեկոյի աշխատանքները բաժանված են յեղել պիոներական ողակների միջև. ողակներից մեկը պատրաստել և արտասանութեաններ, յերկրորդը՝ յերաժշտական համարներ, յերրորդը՝ պարեր:

Ընկ. Սուբբոտինայի կատարած աշխատանքի համառոտ նկարագրութեանը հիմնականում ցույց են տալիս, թե ինչպես կարելի յե կազմակերպել աշխարհագրական յերեկոնները, ինչպես և, առհասարակ, աշխարհագրական խմբակների պարապմունքները, վորպեսզի նրանք չլինեն չոր ու ցամաք և անհետաքրքիր: Ամեն մի դեպքում, աշխարհագրական խմբակի ամեն մի պարապմունքին հնարավոր է և կարելի յե տալ համապատասխան գեղարվեստական ձեւավորում—դրական-յերաժշտական բաժին, կինո նկարների ցուցադրում, ցուցահանդեսների կազմակերպում և այլն:

Աշխարհագրական արտադանարանական աշխատանքների շնորհքով կազմակերպումը խոշոր ազդակ կհանդիսանա աշակերտների կոմունիստական դաստիարակութեան գործի լավագույն դրվածքի համար: Դրանով կատարած կլինենք կուսակցութեան և կառա-

վարության վորոշումները աշխարհագրության դասա-
վանդման աշխուժացման, խորացման մասին:

Ստալինյան մեծ դարաշրջանում աշխարհագրա-
կան գիտութիւնը պետք է շնել պահանջված բար-
ձրության վրա:

233

Арм.
2-34152

ԳԻՆԸ 23 ԿՈՊԵԿ

Հայաստանի Ազգային գրադարան

NL0423067

20174

H | Apm

~~2~~ 34152